

Vetésforgó- vetésváltás

Növényi sorrend változatok

I. Klasszikus vetésforgó:

- a növénytermesztés olyan tervszerű rendszere, amelyben a növények összetétele és aránya hosszabb időre állandó,
  - a növényeket térben és időben előre kidolgozott sorrend szerint termesztik,
  - a növények meghatározott idő elteltével kerülnek vissza eredeti helyükre.
-

Növényi sorrend változatok

I. Klasszikus (szilárd) vetésforgó:

A rendszernek négy alapeleme van:

- a növényi összetétel
  - a növények aránya
  - a növények sorrendje
  - a körforgás (rotáció)
-

Növényi sorrend változatok

1. A növényi összetétel:

- ❑ az adott vetésforgóban termesztett növényfajokat jelenti, az adott gazdaságban vagy annak bizonyos területén termesztett növények összessége.
- ❑ A termesztett növények számában jelentős különbségek lehetnek,
- ❑ szélsőséges esetben 3-ra is csökkenhet,
- ❑ évtizedekkel ezelőtt 10-20 növény termesztése volt gyakori.

2. A növények aránya:

- ❑ megmutatja, hogy az egyes növények milyen %-ban foglalnak helyet a vetésforgóban.
-

Növényi sorrend változatok

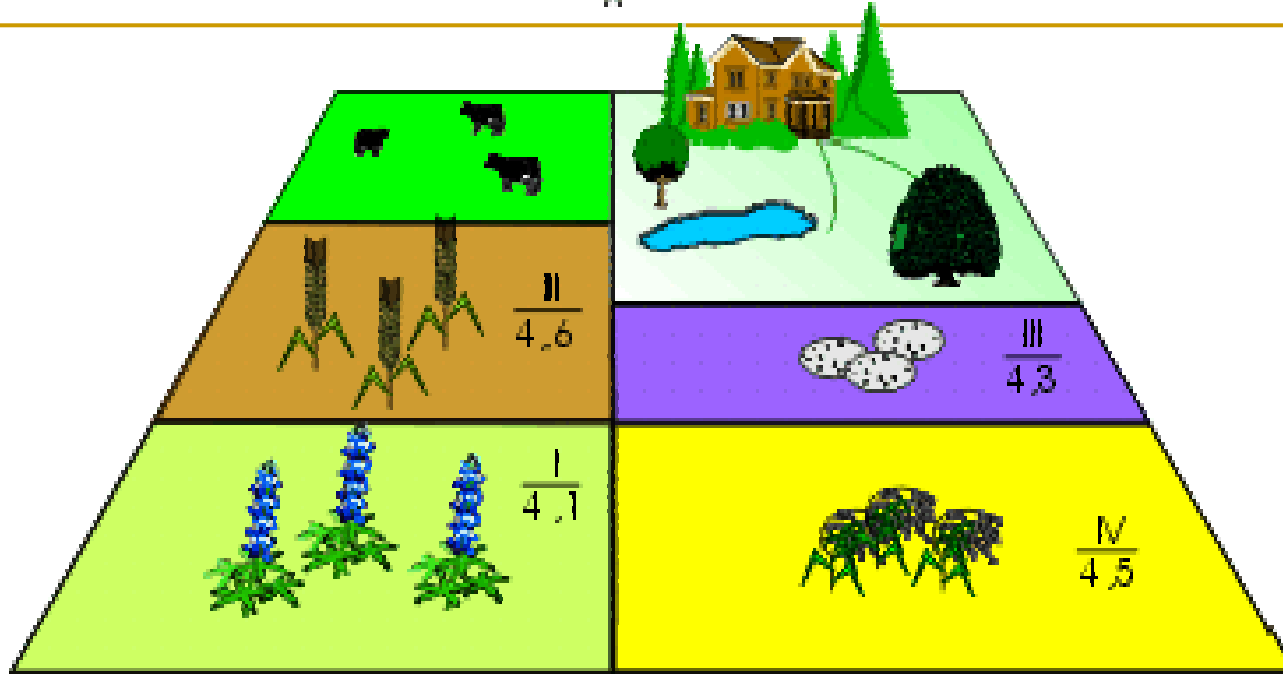
3. A növényi sorrend:

- megszabja, hogy az egyes növények hogyan követik egymást.

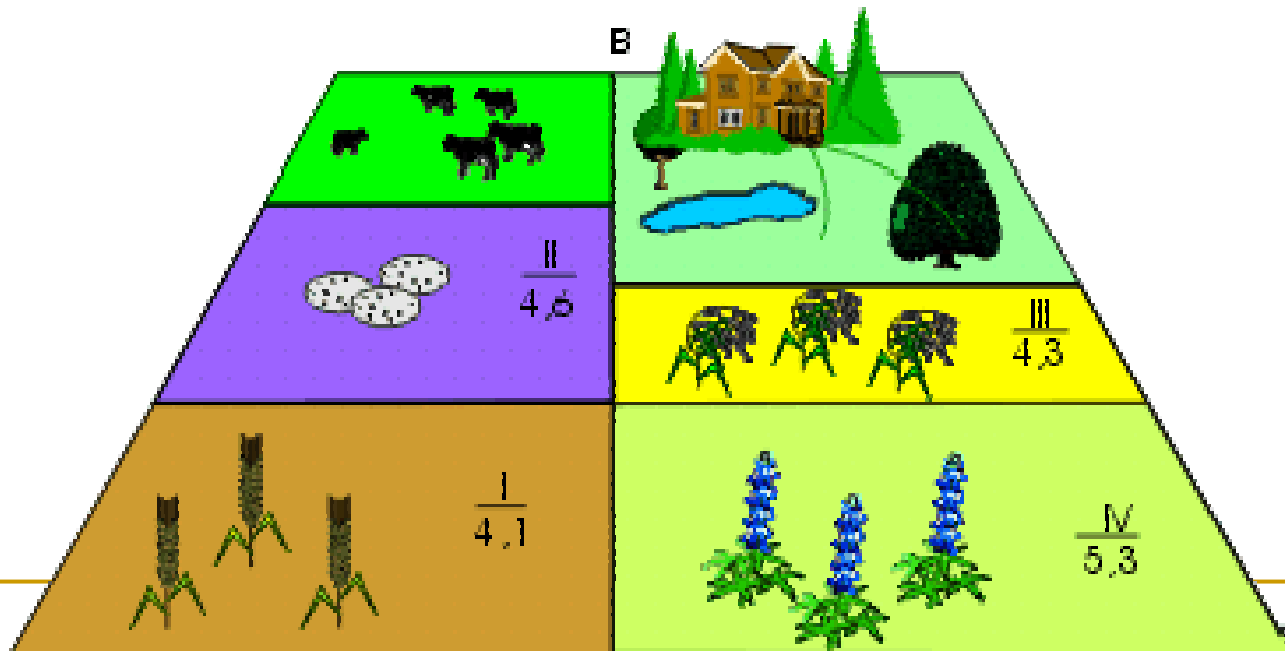
4. Körforgás (Rotáció):

- azt az években kifejezett időtartamot jelenti, amely alatt a körforgás befejeztével az adott növény ugyan arra a szakaszra kerülnek vissza.
  - Azt az időtartamot értjük, amely alatt a vetésforgó összes növénye valamennyi területszakaszon termesztésre került.
-

A

B

Növényi sorrend változatok

Klasszikus vetésforgó

Példa:

	Sorrend	Összetétel	Arány
1. Év		Őszi búza	25 %
2. Év		Őszi káposztarepce	25 %
3. Év		Őszi árpa	25 %
4. Év		Kukorica	25%

Rotáció 4 év

Növényi sorrend változatok

Példa:

Az előző példában csak akkor kapjuk meg évente az adott növényi összetételt, ha négy területszakaszon folytatjuk a termesztést

	I.	II.	III.	IV.
1. Év	Őszi búza	Ő. káposztarepce	Ő.árpa	kukorica
2. Év	Ő. káposztarepce	Ő. árpa	kukorica	Ő. búza
3. Év	Őszi árpa	kukorica	Ő. búza	Ő káposztar.
4. Év	kukorica	Ő. búza	Ő. Káposztar.	Ő. árpa

Rotáció 4 év

- A klasszikus vetésforgó csak abban az esetben tartható fenn hosszú távon, ha a gazdasági viszonyok azt megengedik.
  - A rendszer rugalmatlansága azonban, sem a hazai sem a nemzetközi növénytermesztés számára nem teszi lehetővé alkalmazhatóságát.
-

Növényi sorrend változatok

II. Keretvetésforgó:

a klasszikus vetésforgóból fejlődött ki,

- a gyakorlat igénye kényszerítette ki,
  - alkalmazása esetében a vetésforgó abban az esetben is működőképes, ha a valamilyen körülmény nem teszi lehetővé az egyik növény termesztését.
  - nem növényeket különít el, hanem agrotechnikai szempontból (vetésidő stb.) hasonló növénycsoportokat,
  - A keretvetésforgó növényi csoportokból összeállítható, klasszikus elveket követő vetésforgót jelent,
  - lényegesen rugalmasabb gyakorlati alkalmazást tesz lehetővé.
-

Növényi sorrend változatok

II. Keretvetésforgó:

Példa:

Klasszikus vetésforgó

Őszi búza

Őszi káposztarepce

Őszi árpa

Kukorica

Keretvetésforgó

Őszi gabonák (Őszi búza, árpa)

Keresztes virágúak (mustár, retek)

Őszi gabonák

Kapás növények

- A keretvetésforgó többi alkotóeleme (a növényi sorrend, a növények aránya, a körforgás) megegyezik a klasszikus vetésforgóval.

A vetésforgó lehet: szántóföldi, takarmányos, és speciális vetésforgó.

Westsik-féle homokjavító vetésforgó kísérlet

- A vetésforgók 3 szakaszra oszlanak
- Termesztett növények: Rozs, burgonya, csillagfürt

Kezelés csoportok:

1. Parlag,
2. Különböző szerves-anyag visszapótlási módok (zöldtrágya, gyökertrágya, mulcs, szalmatrágya, istállótrágya).

Növényi sorrend változatok

III. Vetésváltás:

A vetésváltás olyan tervszerű rendszer, amelyben adott területen az agrotechnikai szempontból hasonló vagy különböző csoportba tartozó növényeket időközönként váltakozva termesztik.

- A vetésforgóval párhuzamosan kialakult talajhasználati rendszer,
  - a gyakorlatban nem lehetséges olyan vetésforgót alkalmazni, amely 5-10 vagy annál több növényt tartalmaz.
  - A növényis sorrend összeállításának alapelvei ebben a rendszerben is megmaradnak.
-

Növényi sorrend változatok

III. Vetésváltás:

Példa: Vetésváltás egy illetve kétévi váltással

	Evenkénti váltás	Kétévenkénti váltás	háromévenkénti v.
1. év	kukorica	kukorica	kukorica
2. év	őszi búza	kukorica	kukorica
3. év	őszi káposztarepce	őszi búza	kukorica
4. év	őszi búza	őszi búza	őszi búza
5. év	kukorica	ő.káposztarepce	őszi búza
6. Év	őszi búza	őszi búza	őszi búza

- Mo-n a gyakori a kétévenkénti vetésváltás, ill. a kukorica és az őszi búza dominanciája
- Oka: a búza és a kukorica közel hasonló nagyságú területet foglal el (búza 1991-2001 1,05 mill. ha-t; kukorica 1,15 mill.ha-t)

Bikultúra: kétévenkénti vetésváltás.

Trikultúra: háromévenkénti vetésváltás.

Vetésváltás természettudományos alapjai:

Tartamkísérletek: Halle „örök rozstermesztési kísérlet”;
Rothamsted őszi búza és őszi árpa tartamkísérlet;
USA kukorica tartamkísérletek

- **Humuszelmélet**
  - **Tápanyagelmélet**
  - **Nitrogénelmélet**
  - **Szerkezetelmélet**
  - **Vízfelhasználási elmélet**
  - **Gyökérforgó elmélet**
  - **Gyomok elszaporodása**
  - **Talajuntság**
-

Vetésváltás természettudományos alapjai:

Humuszelmélet

- ❑ **THAER (XIX. század eleje):** Humuszgyarapító és humusz fogyasztó szántóföldi növényeket különböztetett meg.
  - ❑ Vetésforgó összeállításánál a talaj szerves-anyag készletének fenntartása, vagy gyarapítása a cél.
  - ❑ A talajba visszamaradt szerves-anyag mennyisége és a betakarított termés mennyisége között pozitív a korreláció.
  - ❑ A termést növelő termesztéstechnológiai eljárások a talajban illetve a talaj felszínén visszamaradó szerves-anyag mennyiségét is növelik.
  - ❑ Egyéves növények esetében sem csökken feltétlenül a talaj humusztartalma.
  - ❑ Kísérletek igazolják, hogy a növények ilyen csoportosítása nem indokolt.
-

III. Vetésváltás természettudományos alapjai:

Tápanyagelmélet (J. LIEBIG):

- Nevéhez kötődik a minimum elmélet (a hozam a minimumban levő tápanyag mennyiségétől függ).

III. Vetésváltás természettudományos alapjai:

Nitrogénelmélet:

- **BOUSSINGAULT** kísérletekkel bizonyította a pillangós virágú növények nitrogénkötését
  - Pillangós és nem pillangós növények váltakozó termesztése fontos tényező a talaj termékenység fenntartásában.
  - Egyik termesztett növény sem képes a talajt ásványi tápanyagokkal gazdagítani.
  - A növények ásványianyag-felvelő képessége sem azonos.
-

III. Vetésváltás természettudományos alapjai:

Szerkezetelmélet:

- **Viljamsz:** Évelő füvek termesztése javítja a talaj szerkezetét.
- Túlértékelte a tartós szerkezet szerepét.
- Az egyes növények talajszerkezetre gyakorolt hatását a termesztés és a betakarítás során alkalmazott eljárások jelentősen módosíthatják.

Vízfelhasználási elmélet:

- A növények vízigényének és vízfelvételének különbözőségén alapszik.
- A növények a felhasznált vízmennyiség szempontjából csoportosíthatók (kevés, közepes és sok).

(K: Borsó, mák, tavaszi takarmánykeverékek; Közp: őszi és tavaszi kalászosok; S: kukorica, cukorrépa, napraforgó, cirokfélék).

III. Vetésváltás természettudományos alapjai:

Gyökérforgó elmélet:

- A termesztett növények gyökértömegének mennyisége, minősége és mélységbeli elhelyezkedésének különbözőségén alapszik.
  - Gyökér minőségének egyik mutatója a C:N arány (évelő és egyéves pillangósok 1:18-20; gabonafélék 1:40-45; cirokfélék, napraforgó 1:50-70)
  - A gyökérszét legnagyobb része a felső 20 cm-es talajrétegben helyezkedik el,
  - Mélyen, közepesen és sekélyen gyökerező növényeket különböztetünk meg (M: lucerna, vöröshere, csillagfürt; K: őszi és tavaszi kalászosok; S: len, borsó, bab).
-

III. Vetésváltás természettudományos alapjai:

Gyomok elszaporodása:

- Váltás nélküli termesztés esetén bizonyos gyomfajok elszaporodhatnak.
- A vetésváltás a gyomok irtásának legolcsóbb, és egyik leghatékonyabb eszköze.

Talajuntság:

- Oka: tápanyaghiány, növénykórtani okok, organizmus elmélet, toxinelmélet
-

Napjaink földművelési rendszerei

Monokultúras földművelési rendszer

- USA-ban búza, kukorica, gyapot;
  - Kínában rizs;
  - Egyiptomban, Kubában cukornád termesztése folyik monokultúras rendszerben.
  - Mo-n a kukorica termesztés esetében találkozunk monokultúras termesztési móddal.
  - Bizonyos években a terület egy részén ún. megszakító növényeket termesztenek (pl. USA-ban somkórót).
-

Napjaink földművelési rendszerei

Monokultúras földművelési rendszer

- A talajtermékenységének fenntartását műtrágyázással oldják meg.
  - Elmaradottabb rendszerekben a tápanyag-ellátás istállótrágyázással történik.
  - Széles sortávú növények termesztése esetében különös figyelmet kell fordítani a talajvédelemre.
  - Az egyoldalú növénytermesztés kedvez a kórokozó és a kártevők elszaporodáshoz.
  - A rendszert legtöbb esetben fejlett gépesítés jellemzi.
-

Napjaink földművelési rendszerei

Monokultúrás földművelési rendszer előnyei:

- nagyobb lehet a jövedelem,
  - a az éghajlat sok esetben egy bizonyos növény számra a legalkalmasabb (kukorica öv),
  - a termelő szakértőjévé válik a z adott növény termesztésének,
  - a termelő nincs elfoglalva egész évben,
  - a gépesítés költsége kisebb.
-

Napjaink földművelési rendszerei

Iparszerű földművelési rendszer

- A Mo-n az 1970-es évek elején kezdődött.
  - Kezdeti időszakban egy-egy növény iparszerű termesztési rendszerére korlátozódott.
  - Növényfajonként kidolgozott termesztéstechnológiák kerültek bevezetésre.
  - Jó minőségű vetőmag, korszerű gépek és a műtrágya széleskörű használata jellemzi.
  - Később a rendszer kiterjedt a főbb növények termesztésének korszerűbbé tételére.
  - A termésátlagok növekedése és fokozódó környezeti terhelések jellemzik.
-

Napjaink földművelési rendszerei

Vetésforgó előnyei:

- Folytonosabb növényborítottság, erózió kártétele mérsékelhető.
  - A talaj fizikai állapota kedvezőbb lehet.
  - Időszakonként mélyen gyökerező pillangósok termesztetők.
  - Mérsékelhető a gyomosodás.
  - Kártevők és kórokozók kártétele mérsékelhető.
  - A munkaigény széthúzható, a növénytermesztés bevétele különböző időpontban jelentkezik.
-

Növényi összetételt befolyásoló tényezők:

1. Természeti tényezők:

- Éghajlati viszonyok (Vegetációs időszak hosszúsága, hőmérsékleti viszonyok, csapadék viszonyok),
- Talajtulajdonságok,
- Domborzati viszonyok.

2. Biológiai tényezők:

- növények víz-, tápanyagigénye,
- kártevők, kórokozók elleni védekezés,
- gyomosságra gyakorolt hatás,
- gyökér- és tarlómaradványok.

3. Közgazdasági tényezők:

- fogyasztói igény, kereslet, az adott gazdaság lehetőségei (élőmunka, technikai felkészültség, szakismeret).
-

Növényi sorrend változatok összefoglalása:

Termesztési rendszer	Növények			
	összetétele	aránya	sorrendje	rotációja
klasszikus	állandó	állandó	állandó	állandó
vetésváltás	tervszerű	tervszerű	változó	nincs
monokultúra	1 növény	100 %	önmaga után	megszakítás

Köszönöm figyelmüket!

www.gumicsizma.hu
